

STORTINGET

Innst. 354 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra finanskomiteen

Dokument 8:108 S (2018–2019)

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Kristoffer Robin Haug om et mer bærekraftig forbruk

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet ble det 28. mars 2019 fremmet følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for hvordan Norge kan bli best på ressurseffektivitet i OECD innen 2030, med overordnet mål om å redusere det materielle fotavtrykket til åtte tonn per person i 2050, samtidig som man opprettholder og øker livskvaliteten. Planen skal inneholde et tiltaksprogram som revideres hvert tredje år.
2. Stortinget ber regjeringen utrede hvordan en avgift differensiert etter ulike varer og tjenesters materielle fotavtrykk kan innrettes og implementeres.
3. Stortinget ber regjeringen i forslag til revidert statsbudsjett for 2019 innføre en ny miljøavgift på klær, sko, verktøy, sports- og turutstyr og andre forbruks-goder som har høyt miljøavtrykk, og som er egnet for deling og utleie.
4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å erstatte dagens emballasjeavgift med en differensiert materialavgift som premierer bruk av fornybare og resirkulerte materialer.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en hjemmel for en kommunal ressursavgift på uttak av mineraler.
6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fjerne merverdiavgiften helt på gjenbruk og reparasjon av forbrukerelektronikk, sports- og turutstyr, hvite- og brunevarer, møbler, klær og sko og på deler som trengs til reparasjonen.
7. Stortinget ber regjeringen i forslag til revidert statsbudsjett for 2019 sette av midler til kommuner for etablering av delingsordninger for verktøy, sports- og turutstyr og andre produkter som er egnet for deling.
8. Stortinget ber regjeringen innføre en rett til å reparere, og jobbe for at denne retten gjelder alle varer som importeres til Norge, og stille krav til at produkter kan gjenvinnes.
9. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre et forbud mot tilgift i markedsføring, slik at det for eksempel ikke blir mulig å tilby kunder en gratis sykkel dersom de kjøper vaskemaskin eller ny flatskjem.
10. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å forby produkter med innebygd planlagt foreldelse, slik at det blir umulig å bevisst bygge inn mekanismer og egenskaper i produkter og varer som gjør at de får forkortet livsløp.
11. Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om Urban Mining, som kartlegger hvor stort potensialet er for økt gjenvinning av metaller i Norge, og foreslå tiltak for å gjenvinne mineraler og metaller som ikke er i bruk.
12. Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem forslag til endringer i naturressurslovgivningen for å sikre at denne ivaretar miljøhensyn og krav til en bærekraftig ressursforvaltning.
13. Stortinget ber regjeringen utrede og foreslå en ordning hvor varer og tjenester skal ha en varedeklara-

sjon som tallfester klimagassutslipp og ressursforbruk slik at forbrukerne blir i stand til å ta miljøvennlige valg.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for representantforslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fredric Holen Bjørdal, Svein Roald Hansen, Ingrid Heggø, Åsunn Lyngedal og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Elin Rodum Agdestein, lederen Henrik Asheim, Mudassar Kapur, Vetle Wang Soleim og Aleksander Stokkebø, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad, Bård Hoksrud og Jan Steinar Engeli Johansen, fra Senterpartiet, Sigbjørn Gjelsvik og Trygve Slagsvold Vedum, fra Sosialistisk Venstreparti, Kari Elisabeth Kaski, fra Venstre, Abid Q. Raja, fra Kristelig Folkeparti, Tore Storehaug, fra Miljøpartiet De Grønne, Kristoffer Robin Haug, og fra Rødt, Bjørnar Moxnes, viser til at klima- og miljøminister Ola Elvestuen har uttalt seg om representantforslaget i brev av 30. april 2019 til finanskomiteen. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen er i gang med å utarbeide en nasjonal strategi for sirkulærøkonomi.

Flertallet mener det er viktig at særavgifter innrettes på en slik måte at avgrensningen av avgiftsplikten er klar, men også at det skal være praktisk håndterbart. Det fremstår ikke realistisk å skulle differensiere avgifter på varer ut ifra hvilket materielt fotavtrykk det har.

Flertallet viser til at for en miljøavgift skal være effektiv, bør den rettes direkte mot det problemet det er ønskelig å løse. Det meste av klær, sko, verktøy, sports- og turutstyr og andre forbrugsgoder, som er egnet for deling, er produsert i andre land enn Norge. Flertallet mener derfor Norge vil ha liten påvirkningskraft utover forbrukernes mulighet til å selv velge miljøvennlig.

Flertallet viser til at regjeringen i revidert nasjonalbudsjett for 2017 beskrev hvordan en omlegging fra grunnavgift på engangsemballasje til differensiert materialavgift både ville føre til administrative kostnader, og at det er tvilsomt at det vil ha klima- eller miljøeffekter av betydning.

Flertallet mener forslaget om hjemmel for kommunal ressursavgift på uttak av mineraler vil innskrenke stortingets beskatningsrett, at dette vil sørge for at ikke

alle innbyggerne får nyte godt av naturressurser, og at en bruttoavgift ikke vil ta hensyn til lønnsomhet.

Flertallet viser til at merverdiavgiften er ment for å skaffe staten inntekter, og at det derfor ikke bør finnes for mange unntak, og at tiltak heller bør støttes på statsbudsjettets utgiftsside. Flertallet mener også det er viktig at ikke merverdiavgiftssystemet blir for uoversiktlig og byråkratisk.

Flertallet mener det er viktig at man som forbruker enkelt skal kunne velge miljøvennlig og støtter derfor regjeringen i arbeidet med å skulle styrke internasjonale miljømerkeordninger.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg som skal foreslå hvordan det materielle forbruket kan reduseres, innenfor en fordelingsmessig og sosial profil, hvor blant annet avgifter, opprettelse av flere utlånsordninger for forbrukervarer som egner seg for utlån, styrking av forbrukerkjøpsloven, og systemer for gjenbruk og resirkulering ses i sammenheng og bidra til lavere forbruk.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet deler forslagsstillers intensjon om et høyt ambisjonsnivå i miljøpolitikken, om å legge til rette for en mer bærekraftig forvaltning av naturressursene og en grønn utvikling.

Begrepet bærekraftig utvikling, ble lansert i rapporten «Vår felles framtid fra 1987» fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling som ble ledet av Gro Harlem Brundtland. Kommisjonen hadde som oppgave å bidra til å løse både fattigdoms- og miljøproblemer. Rapporten bidro til å endre måten verden tenker om miljø- og utviklingsspørsmål.

Disse medlemmer viser til at FN siden 1987 har satt bærekraft og tiltak mot klimaendringer og fattigdom på dagsordenen og i 2015 ble FNs bærekraftsmål vedtatt. Disse målene har lagt grunnlaget for en ny forståelse for hvordan økonomisk vekst, fordeling og miljø påvirker hverandre og må sees i sammenheng. Det må finnes løsninger som balanserer behovet for økonomisk vekst med belastningen på miljøet, og det må finnes mekanismer for en bedre fordeling av ressursene og gevinstene av økonomisk vekst.

FN-målene er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Det handler med andre ord om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine.

Disse medlemmer viser til at det i 2016 ble lagt fram en rapport som oppsummerer hvordan de nasjonale politiske prioriteringer og utfordringer er fulgt opp. Rapporten viser etter disse medlemmers mening at vi ikke på langt nær er i mål i bærekraftsmålene.

Disse medlemmer viser til Stortingets behandling av «Avfall som ressurs, om avfallspolitik og sirkulær økonomi» (Meld. St. 45 (2016–2017), jf. Innst. 127 S (2017–2018)), hvor det i innstillingen pekes på en rekke utfordringer vi står overfor. Derfor haster det med tiltak på alle områder som vil kunne bidra til bærekraftig forbruk og produksjon, slik forslagsstiller også tar opp i sitt forslag.

Disse medlemmer viser til at en sirkulærøkonomisk modell innebærer endringer langs hele verdikjeden, fra produktdesign til produksjonsmåter, logistikk, eierskap og distribusjon. Vi trenger dermed en helhetlig tilnærming til hele varekretsløpet for å legge til rette for en effektiv utnyttelse av ressursene, og hvor avfall er siste stopp. Da en sirkulær økonomiutvikling skjer primært i næringslivet, er det viktig at myndighetene bidrar og tilrettelegger på flere arenaer og avklarer de langsiktige utfordringene. Å etablere lønnsomhet i industrien for varer av gjenvunne materialer er nødvendig for at en sirkulær økonomi kan realiseres.

Disse medlemmer påpeker at behovet for mineraler er økende i verden, fordi befolkningsvekst, velstands- og teknologiutvikling skaper et stadig voksende mineralmarked. Industrien er avhengig av råstoffer som er produsert på en bærekraftig måte. Disse medlemmer påpeker at dette er noe den norske mineralnæringen kan tilby. Som et ledende land på miljøinnovasjon og klimatiltak bør vi også bidra til at de mineralene som er nødvendig for å gjennomføre et klimaloft, blir tilgjengelige og produsert på en bærekraftig måte. Disse medlemmer fremhever at Norge har lang erfaring med naturressursforvaltning, og at vi har et av verdens strengeste miljø- og HMS-regelverk samt høy kompetanse i befolkningen. Det trengs ennå kartlegging av mineralressursene i deler av landet og ikke minst på kontinentalsokkelen. Mineralnæringen kan tilby langsiktige, lønnsomme, private industriarbeidsplasser med solid distriktsforankring.

Disse medlemmer presiserer at en grønn omskilling betinger at Europa sikres langsiktig og miljøvennlig tilgang til mineralske råstoffer. Norge kan ta en viktig rolle i denne utviklingen. Disse medlemmer registrerer at det i praksis er vanskelig å få de nødvendige tilatelsene, og at det tar svært lang tid fra en mulighet identifiseres til et prosjekt realiseres. Disse medlemmer mener det er behov for å gå gjennom myndighetsbehandlingen av gruvevirksomhet slik at flere prosjekter kan realiseres raskere. Disse medlemmer mener det er viktig å utvikle norsk mineralnæring på en framtidsrettet og bærekraftig måte. For å få dette til er det

viktig at offentlig saksbehandling skjer på en måte som belyser alle forhold ved tiltakene, og som sikrer at alle parter i saken kommer til orde. Lokale myndigheters syn må høres, og deres synspunkt skal veie tungt. Kartlegging og utnyttning av mulige verdifulle mineraler på havbunnen er en ny næring med store muligheter. Disse medlemmer minner om at Norge og Europa for øvrig importerer svært mye av de mineralene som brukes som råstoffer til eksempelvis solceller, elbiler, vindmøller og nanoteknologi.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at rammebetingelsene i overgangen fra lineær til sirkulærøkonomi må innrettes slik at de fremmer lønnsomhet og et godt samarbeid på tvers av bransjer. Derfor må sirkulærøkonomien innrettes for å fremme sirkulær aktivitet og innovasjon i bredden av økonomien, og det må speiles i skatte- og avgiftssystemet og gjennom pris på uttak av jomfruelige naturressurser. Et system som legger til rette for at ressursene kan gjenbrukes uten av de belaster naturen og legger beslag på nye ressurser, vil gjøre sirkulære løsninger mer lønnsomme i alle ledd av verdikjeden og bidra til teknologiutvikling og arbeidsplasser samtidig som det gir miljøgevinst.

Disse medlemmer mener intensjonene bak mange av forslagene som legges fram i representantforslaget er gode, men samtidig av en slik karakter at det vil være krevende å finne operative kriterier for å gjennomføre. Disse medlemmer finner derfor ikke grunnlag for å støtte forslagene i denne sammenhengen.

Disse medlemmer viser til forslagsstillers forslag 3 om å be regjeringen innføre ny miljøavgift på klær, sko, verktøy, sports- og turutstyr og andre forbruksgoder som har høyt miljøavtrykk, og som er egnet for deling og utleie, i revidert nasjonalbudsjett 2019. Disse medlemmer viser til at et slikt forslag krever mer utredning, samt at revidert nasjonalbudsjett allerede har blitt lagt fram. Det er likevel viktig å få utredet ulike måter å redusere det samlede forbruket til et bærekraftig nivå.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å erstatte dagens emballasjeavgift med en differensiert materialavgift som premierer bruk av fornybare og resirkulerte materialer.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en hjemmel for en kommunal ressursavgift på uttak av mineraler.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å forby produkter med innebygd planlagt foreldelse, slik at det blir umulig å bevisst bygge inn mekanismer og egenskaper i produkter og varer som gjør at de får forkortet livsløp.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for hvordan Norge kan bli best på ressurseffektivitet i OECD innen 2030, med overordnet mål om å redusere det materielle fotavtrykket til åtte tonn per person i 2050, samtidig som vi opprettholder og øker livskvaliteten. Planen skal inneholde et tiltaksprogram som revideres hvert tredje år.»

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan en avgift differensiert etter ulike varer og tjenesters materielle fotavtrykk kan innrettes og implementeres.»

«Stortinget ber regjeringen foreslå innføring av en rett til å reparere, og jobbe for at denne retten gjelder alle varer som importeres til Norge, og stille krav til at produkter kan gjenvinnes.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre et forbud mot tilgift i markedsføring, slik at det for eksempel ikke blir mulig å tilby kunder en gratis sykkel dersom de kjøper vaskemaskin eller ny flat-skjerm.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om Urban Mining, som kartlegger hvor stort potensialet er for økt gjenvinning av metaller i Norge, og foreslå tiltak for å gjenvinne mineraler og metaller som ikke er i bruk.»

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem forslag til endringer i naturressurslovgivningen for å sikre at denne ivaretar miljøhensyn og krav til en bærekraftig ressursforvaltning.»

«Stortinget ber regjeringen om å utrede og foreslå en ordning hvor varer og tjenester skal ha en varedeklarasjon som tallfester klimagassutslipp og ressursforbruk slik at forbrukerne blir i stand til å ta miljøvennlige valg.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet vil bemerke at flere av forslagene er vage og upresist formulert, og at dette gjør det krevende å støtte dem all den tid konsekvensene kan være vanskelige eller umulige å overskue. Dette til tross for at intensjonene bak forslagene er de beste. Disse medlemmer mener likevel at forslagene 4, 5 og 10 i representantforslaget

kan støttes, og gir derfor sin tilslutning til disse forslagene. I tillegg ønsker disse medlemmer å uttrykke særlig sympati for intensjonene i forslag 8 i representantforslaget. Disse medlemmer mener imidlertid at forslaget bør utredes først.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede nærmere om det kan stilles krav om at produkter som importeres til Norge, må kunne repareres eller gjenvinnes samt foreslå hvordan et slikt krav kan håndheves.»

Disse medlemmer ønsker for øvrig å knytte noen kommentarer til egen tilslutning til forslag 5 i representantforslaget. Disse medlemmer ønsker å tilrettelegge for mineralnæringen i Norge og mener at et viktig element i en god mineralpolitikk er å gi lokalsamfunnene noe tilbake for å stille naturressurser til disposisjon for fellesskapet. Disse medlemmer mener at det å gi kommunene hjemmel til å velge å kreve inn en mineralavgift kan være et viktig bidrag til å styrke både mineralnæringen og norske kommuner.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at verden står overfor en klima- og miljøkrise hvor store områder etter hvert kan bli helt ubeboelige, og med en enorm utrydelse av planter og dyr som følger av den. Det skjer rett foran øynene våre, og er faglig dokumentert gjennom blant annet FNs klimapanel og FNs naturpanel, som la frem sin rapport om natur og arts mangfoldet den 6. mai 2019. Disse medlemmer viser til at miljøkrisen blir stadig mer synlig. Med mer kunnskap om naturen, har det blitt stadig mer tydelig at vi ikke kan fortsette å ødelegge vårt eget ressursgrunnlag. Disse medlemmer viser til at verdens bestand av insekter har gått kraftig ned. Professor Anne Sverdrup-Thygeson ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet har i avisa The Guardian omtalt insekter som «limet i naturen», og advarer om at på et tidspunkt kan naturens naturlige funksjoner rakne med enorme konsekvenser for både natur og mennesker. Å bevare natur mangfoldet handler også om å sikre at jorden er beboelig for mennesker.

Komiteens medlemmer fra Miljøpartiet De Grønne og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fjerne merverdiavgiften helt på gjenbruk og reparasjon av forbrukerelektronikk, hvite- og brunevarer, møbler, klær og sko og på deler som trengs til reparasjonen.»

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2020 foreslå at det settes av midler til kommuner for

etablering av delingsordninger for verktøy, sports- og turutstyr og andre produkter som er egnet for deling.»

«Stortinget ber regjeringen fremme en stortingsmelding som følger opp tilrådingen fra FNs internasjonale naturpanel om hvordan vi skal fjerne koblingen mellom et godt, meningsfylt liv og stadig økende materielt forbruk som ødelegger natur og miljø og truer menneskehetens velferd.»

Disse medlemmer viser til at alvoret i klimakrisen har begynt å sige inn hos mange. De unge tar til gatene for å gjøre det klart for beslutningstakerne at de ønsker en langt mer radikal klimapolitikk. Samtidig har FNs internasjonale naturpanel lagt frem en ny rapport, som gir grunn til å slå alarm på vegne av naturen. Rapporten viser blant annet at opp mot en million arter er truet av utryddelse, at 75 pst. av landarealet på jorda er «vesentlig endret» av menneskelig aktivitet, at 66 pst. av havområdene påvirkes i stadig sterkere grad, at 85 pst. av verdens våtmarker er tapt, og at det globale materielle forbruket har vokst med 15 pst. per capita siden 1980.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Representantforslag 145 S (2018–2019) fra Audun Lysbakken, Kari Elisabeth Kaski, Karin Andersen, Katrine Boel Gregussen, Eirik Faret Sakariasen og Lars Haltbrekken om å erklære klimakrisen som en nasjonal nødssituasjon.

Dette medlem peker på at uttaket av naturressurser, i form av biomasse, fossilt drivstoff, metaller og mineraler, må være innenfor naturens tålegrenser. Hvis vi fortsetter som i dag, vil vi uunngåelig nå et punkt der ressursene er uttømt og naturen har mistet sin evne til å fungere som system og produsere goder for oss mennesker. Et eksempel på dette er den helt avgjørende funksjonen insekter har for matproduksjon gjennom blant annet jordforbedring og pollinering. Dette medlem mener derfor det er helt nødvendig med kraftfulle grep for å bevare vår sivilisasjon som vi kjenner den.

Dette medlem viser til at selv om Norge er et lite land i verden, har det stor betydning hva vi gjør her. Ved å gå foran kan vi både inspirere andre land til handling, og være i forkant med de nødvendige teknologiske og samfunnsmessige endringene. Det er behov for et økonomisk system som fungerer innenfor naturens tålegrenser. Behovet for bærekraftige løsninger og teknologi vil øke i årene som kommer, og norsk næringsliv har mulighet til å være en del av løsningen globalt.

Dette medlem mener på denne bakgrunn det er viktig å utrede hvordan samfunnet kan redusere det samlede forbruket til et bærekraftig nivå.

Dette medlem viser til forslag 6 i representantforslaget, og peker på at merverdiavgiftens funksjon er å finansiere statens utgifter, inkludert investeringer og utgifter til å bevare naturmangfold og kutte klimagassut-

slipp. Dette medlem viser videre til at merverdiavgiften bør utformes på en så enkel måte som mulig, for å sikre hensynene til økonomisk effektivitet. Innføring av unntak og differensierte satser vil på sikt kunne undergrave merverdiavgiften på andre områder. Dette medlem mener på denne bakgrunn at merverdiavgiften er et dårlig egnet virkemiddel for å oppnå andre formål enn å sikre inntekter til fellesskapet. Dette medlem vil samtidig peke på at det finnes en rekke miljøavgifter på utslipp av klimagasser og miljøgifter, som ideelt sett skal gjenspeile samfunnets kostnader ved forurensing. Dette medlem mener det er nødvendig å både øke flere av dagens miljøavgifter, særlig for klimagasser, og å gjøre et arbeid for å forbedre avgiftssystemet, for eksempel med mer treffsikre avgifter på plastemballasje. Dette medlem går på denne bakgrunn mot forslagene som omhandler differensiering av merverdiavgiften.

Dette medlem viser for øvrig til behandlingen av Meld. St. 45 (2016–2017) «Avfall som ressurs – avfallspolitikk og sirkulær økonomi» og merknadene i Innst. 127 S (2017–2018).

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at naturpanelets rapport slår ettertrykkelig fast at veksten i materielt forbruk er en av de viktigste driverne bak disse naturødeleggelserne. Miljødirektoratet viser i sin omtale av rapporten til at det er behov for at beslutningstakerne raskt forbedrer eksisterende politiske virkemidler for og tar modige avgjørelser om omfattende endringer. Miljødirektoratet viser til at det er sentralt å endre og redusere forbruket for å sikre bærekraft og sosial rettferdighet. FNs internasjonale naturpanel tar til orde for det som har vært en av grunnpilarene i Miljøpartiet De Grønnes politikk, nemlig at det er nødvendig med en holdningsendring i synet på hva som er et godt, meningsfullt liv. Koblingen mellom et godt, meningsfylt liv og stadig økende materielt forbruk må fjernes, går det frem av Miljødirektoratets omtale av rapporten.

Dette medlem viser til at virkemidlene som skisseres i naturpanelets rapport for å stanse artsutryddelsen er i tråd med de forslag som fremmes i dette representantforslaget, blant annet at kostnadene ved å forurense må inn i lovverk og forskrifter, at vi må minimere materialutvinning og avfall, og at vi må fordele godene rettferdig.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2020 foreslå å innføre en ny miljøavgift på klær, sko, verktøy, sports- og turutstyr og andre forbruks-goder som har høyt miljøavtrykk, og som er egnet for deling og utleie.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg som skal foreslå hvordan det materielle forbruket kan reduseres, innenfor en fordelingsmessig og sosial profil, hvor blant annet avgifter, opprettelse av flere utlånsordninger for forbrukervarer som egner seg for utlån, styrking av forbrukerkjøpsloven, og systemer for gjenbruk og resirkulering ses i sammenheng og bidra til lavere forbruk.

Forslag fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å erstatte dagens emballasjeavgift med en differensiert materialavgift som premierer bruk av fornybare og resirkulerte materialer.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en hjemmel for en kommunal ressursavgift på uttak av mineraler.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å forby produkter med innebygd planlagt foreldelse, slik at det blir umulig å bevisst bygge inn mekanismer og egenskaper i produkter og varer som gjør at de får forkortet livsløp.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for hvordan Norge kan bli best på ressurseffektivitet i OECD innen 2030, med overordnet mål om å redusere det materielle fotavtrykket til åtte tonn per person i 2050, samtidig som vi opprettholder og øker livskvaliteten. Planen skal inneholde et tiltaksprogram som revideres hvert tredje år.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan en avgift differensiert etter ulike varer og tjenesters materielle fotavtrykk kan innrettes og implementeres.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen foreslå innføring av en rett til å reparere, og jobbe for at denne retten gjelder alle varer som importeres til Norge, og stille krav til at produkter kan gjenvinnes.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre et forbud mot tilgift i markedsføring, slik at det for eksempel ikke blir mulig å tilby kunder en gratis sykkel dersom de kjøper vaskemaskin eller ny flat-skjerm.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om Urban Mining, som kartlegger hvor stort potensialet er for økt gjenvinning av metaller i Norge, og foreslå tiltak for å gjenvinne mineraler og metaller som ikke er i bruk.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem forslag til endringer i naturressurslovgivningen for å sikre at denne ivaretar miljøhensyn og krav til en bærekraftig ressursforvaltning.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen om å utrede og foreslå en ordning hvor varer og tjenester skal ha en varedeklarasjon som tallfester klimagassutslipp og ressursforbruk slik at forbrukerne blir i stand til å ta miljøvennlige valg.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen utrede nærmere om det kan stilles krav om at produkter som importeres til Norge, må kunne repareres eller gjenvinnes samt foreslå hvordan et slikt krav kan håndheves.

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne og Rødt:

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fjerne merverdiavgiften helt på gjenbruk og reparasjon av forbrukerelektronikk, hvite- og brunevarer, møbler, klær og sko og på deler som trengs til reparasjonen.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2020 foreslå at det settes av midler til kommuner for etablering av delingsordninger for verktøy, sports- og turutstyr og andre produkter som er egnet for deling.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen fremme en stortingsmelding som følger opp tilrådommen fra FNs internasjonale naturpanel om hvordan vi skal fjerne koblingen mellom et godt, meningsfylt liv og stadig økende materielt forbruk som ødelegger natur og miljø og truer menneskehetens velferd.

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 16*

Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2020 foreslå å innføre en ny miljøavgift på klær, sko, verktøy, sports- og turutstyr og andre forbruksgoder som har høyt miljøavtrykk, og som er egnet for deling og utleie.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:108 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Kristoffer Robin Haug om et mer bærekraftig forbruk – vedtas ikke.

Oslo, i finanskomiteen, den 28. mai 2019

Henrik Asheim

leder

Jan Steinar Engeli Johansen

ordfører

VEDLEGG

Brev fra Klima- og miljødepartementet v/statsråd Ola Elvestuen til finanskomiteen, datert 30. april 2019

Representantforslag 108 S (2018–2019) om et mer bærekraftig forbruk

Jeg viser til Stortingets brev 3. april 2019 til finansministeren, hvor representantforslag 108 S (2018–2019) om et mer bærekraftig forbruk blir oversendt til uttalelse. Jeg besvarer brevet etter avtale med finansministeren.

Innledningsvis vil jeg vise til at jeg fullt ut deler forslagsstillerens ambisjon om et høyt ambisjonsnivå i miljøpolitikken, hvor det legges til rette for en bærekraftig forvaltning av naturressurer og en grønn næringsutvikling. Regjeringens arbeid for grønn omstilling, overgang mot en sirkulær økonomi og ambisiøse klimamål er svært viktig i i denne forbindelse.

Jeg ser det videre som viktig å sikre en fortsatt utvikling av treffsikre virkemidler for å løse miljøutfordringene vi står overfor, og vil i lys av det kommentere de enkelte representantforslagene.

1. Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for hvordan Norge kan bli best på ressurseffektivitet i OECD innen 2030, med overordnet mål om å redusere det materielle fotavtrykket til 8 tonn per person i 2050, samtidig som man opprettholder og øker livskvaliteten. Planen skal inneholde et tiltaksprogram som revideres hvert tredje år.

Regjeringen er i gang med å utarbeide en nasjonal strategi for sirkulær økonomi, i tråd med regjeringserklæringen i Granavolden-plattformen. Ressurseffektivitet er kjernen i den sirkulære økonomien, og etter min vurdering vil en nasjonal strategi for sirkulær økonomi gi det beste utgangspunktet for å realisere en grønn økonomi som utnytter ressursene bedre.

Sirkulær økonomi vil i korthet si å ta vare på verdien i alle produkter lengst mulig, og innebærer endringer både i produksjon og forbruk. Viktige elementer er i denne sammenheng økt vekt på produktutforming, delingsøkonomi, tjenesteinnhold og utnyttelse av avfallsråstoff. Den sirkulære økonomien bidrar til å redusere presset på naturressursene, i tillegg til at den innebærer store muligheter for nye forretningsmodeller, økt lønnsomhet og arbeidsplasser.

Indekser for materialforbruk hvor land blir målt på samlet uttak av naturressurser per capita gir ikke nødvendigvis et godt grunnlag for å sammenligne ressurseffektiviteten mellom land med ulik næringsstruktur. Land med lavt folketal og stort innslag av næringer som er basert på uttak av naturressurser vil nødvendigvis komme dårligere ut enn land med større befolkning og

en produksjonssektor som i større grad er dominert av vareproduksjon basert på importerte råvarer.

Med Norges lave befolkning og etablerte næringsstruktur er det i større grad et mål å forsøke å forbedre dagens produksjonsprosesser og kontinuerlig øke produktiviteten sett i forhold til mengden innsatsfaktorer. Det er også et mål å gjøre dette med reduserte utslipp av klimagasser og andre utslipp, og reduserte avfallsmengder.

2. Stortinget ber regjeringen utrede hvordan en avgift differensiert etter ulike varer og tjenesters materielle fotavtrykk kan innrettes og implementeres.

Finansdepartementet er forelagt dette spørsmålet og viser til at særavgifter må utformes slik at avgrensningen av avgiftsplikten er klar og praktisk håndterbar. Ved innføring av en avgift som skal differensieres etter hvilket materielt fotavtrykk varen eller tjenesten har, ville man for det første måtte definere hvilke varer og tjenester som skal omfattes av avgiftsplikten, deretter hvordan det «materielle fotavtrykket» skal beregnes for alle varer og tjenester omfattet av avgiften. En eventuell avgift må utredes nærmere.

Materielt fotavtrykk er en SDG-indikator (12.2.1 og 8.4.1). Indikatoren er ikke ferdig utviklet metodisk, men det er gjort beregninger for europeiske land og Japan. Det er knyttet stor usikkerhet til denne typen beregninger, og det er pr i dag ikke planer om å utvikle dette arbeidet i SSB som del av offisiell statistikk. (SSB, 2018)

Andre viktige forutsetninger for å innføre en ny avgift er at den må virke etter sitt formål, rettes mest mulig direkte mot det miljøproblemet den er ment å treffe, være mulig å gjennomføre (i avgiftsregelverket og i praksis), la seg kontrollere og ikke ha for store administrative kostnader verken for avgiftsmyndighetene eller de avgiftspliktige. En avgift ville også måtte omfatte alle varer, for at den ikke skulle gi uønskede vridninger. I tillegg må det grunnlaget avgiften skal beregnes ut ifra være kjent og avgrensbart, og for å kunne ha anslå nivået på en avgift må man vite noe om hva de samfunnsøkonomiske kostnadene som påføres av varen eller tjenesten. Det ville være en stor utfordring å skulle utforme en avgift på varer og tjenesters materielle fotavtrykk, med den globale vare- og tjenesteproduksjonen vi har i dag. Det vil trolig være andre mer egnede måter å redusere det materielle fotavtrykket fra en vare eller tjeneste på, noe som det jobbes med både nasjonalt og internasjonalt for eksempel gjennom arbeid med sirkulær økonomi/avfall og reduksjon i matsvinn.

Det vil være lite sannsynlig at en slik avgift vil kunne virke etter hensikten. Begrepet materielt fotavtrykk spenner vidt og det finnes i dag ikke en systematisk tilnærming til en beregning av materielt fotavtrykk som egner seg for avgift.

EØS-avtalen, WTO-avtalen og andre frihandelsavtaler Norge er part til krever også at like varer skal behandles likt uansett hvor de kommer fra. Hvis det skal legges høyere avgifter på varer med høyt miljøavtrykk må det kunne dokumenteres at forskjellene er knyttet til ulik miljøpåvirkning. Adgangen til å legge vekt på forskjeller som ikke er direkte knyttet til varen er omstridt. Differensierte miljøavgifter må derfor vurderes opp mot handelsavtalene vi er bundet av.

Departementet er ikke kjent at andre land har innført eller vurdert avgifter i den retning som stortingsrepresentanten foreslår. Jeg vurderer det ikke som hensiktsmessig å igangsette et arbeid med å utrede hvordan en slik avgift kunne vært innrettet og implementert.

3. Stortinget ber regjeringen i forslag til revidert statsbudsjett for 2019 innføre en ny miljøavgift på klær, sko, verktøy, sports- og turutstyr og andre forbruks-goder som har høyt miljøavtrykk, og som er egnet for deling og utleie.

Finansdepartementet er forelagt dette spørsmålet og viser til at særavgifter må utformes slik at avgrensnin-gen av avgiftsplikten er klar og praktisk håndterbar. Ved innføring av en miljøavgift på klær, sko, verktøy, sports- og turutstyr og andre forbruks-goder som har høyt miljøavtrykk, og som er egnet for deling og utleie, må man for det første definere hvilke klær, sko, verktøy, sports- og turutstyr og andre forbruks-goder som skal omfattes av avgiften. For det andre må man vurdere og identifisere varer som er egnet for deling/utleie, siden varer som ikke er egnet for deling/utleie ikke skal være omfattet av avgiften. For det tredje må man innhente informasjon om produksjonen av alle disse varene for å avgjøre om varene har høyt miljøavtrykk eller ikke. Det må deretter tas stilling til hva avgiftsgrunnlaget skal være. En eventuell innføring av avgift måtte så blitt utredet nærmere.

En miljøavgift bør for at den skal kunne virke etter hensikten, rettes mest mulig direkte mot det miljøproblemet den er ment å treffe. Det kommer ikke frem hvilke virkninger forslagsstilleren ønsker å rette en avgift mot, men det kan antas at klimagassutslipp, virkninger av helse- og miljøfarlige kjemikalier og negativ virkning på biologisk mangfold er noen aktuelle virkninger. Der-som en ønsker for eksempel å redusere utslippene av CO₂ fra bruk av fossil energi i produksjon av forbruks-goder, så må virkemidlene rettes mest mulig direkte mot CO₂-utslippene. Dette kan for eksempel gjøres gjennom en CO₂-avgift på fossile drivstoff eller ved at utslipp av CO₂ produksjonen av varen er omfattet av et kvote-system. Bruk av fossil energi i produksjon av slike for-

bruksvarer i Norge vil enten være omfattet av CO₂-avgiften eller av det europeiske kvotesystemet for bedrifter.

En avgift må omfatte både importerte og innenlands produserte varer. Det alt vesentligste av klær, sko, verktøy, sports- og turutstyr og andre forbruks-goder som selges i Norge er importerte. Norske myndigheter har i liten grad mulighet til å påvirke og kontrollere produksjonen av slike varer utenfor Norge. Det er først og fremst i landene hvor produksjon av tekstiler eller andre varer skjer, at det må utformes virkemidler for å redusere miljøbelastningen ved slik produksjon. Norge er en aktiv pådriver internasjonalt for en mer ambisiøs klimapolitikk i alle land.

En avgift som skal regulere miljøvirkninger, må ha definerte virkninger som er målbare og som kan tallfettes og kontrolleres/etterprøves, for at de skal kunne avgiftslegges. Det er ikke alle miljøvirkninger som er egnet for avgift som virkemiddel. Kunnskapen om dette er ikke god nok, og å tallfeste slike virkninger er svært komplekst og kan også gi uønskede virkninger. Som nevnt også i svar på forrige spørsmål, er den globale vareproduksjonen innrettet slik at en miljøavgift trolig ikke vil være et egnet virkemiddel for å redusere miljøavtrykket og dessuten omstridt ift handelsregelverket.

4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å erstatte dagens emballasjeavgift med en differensiert materialavgift som premierer bruk av fornybare og resirkulerbare materialer.

Finansdepartementet er forelagt dette spørsmålet og legger til grunn at forslaget gjelder grunnavgiften på engangsemballasje for drikkevarer. I Meld. St. 2 (2016–2017) Revidert nasjonalbudsjett 2017 (punkt 4.4) ble det vurdert å erstatte grunnavgiften på engangsemballasje med en materialavgift, hvor avgiftssatsene differensieres etter andel fossilt og resirkulert materiale i emballasjen. Departementet påpekte at bruk av en slik avgift vil medføre økte administrative kostnader, samtidig som det er tvilsomt om en omlegging vil ha klima- eller miljøeffekter av betydning. Regjeringen konkluderte da med at det ikke bør innføres en differensiert materialavgift som erstatning for dagens grunnavgift på engangsemballasje.

5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en hjemmel for en kommunal ressursavgift på uttak av mineraler.

Finansdepartementet er forelagt dette spørsmålet og viser til at det følger av Grunnloven § 75 bokstav a at det tilkommer Stortinget «å pålegge skatter, avgifter, toll og andre offentlige byrder, som dog ikke gjelder ut over 31. desember i det nærmest påfølgende år, med mindre de uttrykkelig fornyes av et nytt storting.» En kommunal ressursavgift på uttak av mineraler kan innskrenke Stor-

tingets beskatningsrett og utvide den kommunale beskatningsretten.

I Granavolden-plattformen står det blant annet følgende: "Beskatte naturressurser slik at overskuddet tilfaller fellesskapet og innrette skattesystemet slik at det fører til samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer." En kommunal ressursavgift vil bidra til at overskuddet ikke tilfaller «fellesskapet» i betydning alle Norges innbyggere, men kun tilfalle den kommunen hvor ressursene er lokalisert. En bruttoavgift vil være uavhengig av lønnsomheten og kan føre til at samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter ikke blir gjennomført.

6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fjerne merverdiavgiften helt på gjenbruk og reparasjon av forbrukerelektronikk, sports- og turutstyr, hvite- og brunevarer, møbler, klær og sko og på deler som trengs til reparasjonen.

Finansdepartementet er forelagt dette spørsmålet og viser til at formålet med merverdiavgiften er å skaffe inntekter til staten. Det gjøres mest effektivt når merverdiavgiften omfatter flest mulig varer og tjenester med en generell sats. Unntak, reduserte satser og fritak fra merverdiavgift reduserer inntektene til staten og øker de administrative kostnadene for både de næringsdrivende og myndighetene. Omfanget av særordninger bør derfor begrenses. Generelt er det mer effektivt å gi direkte støtte på budsjettets utgiftsside enn gjennom særordninger i merverdiavgiftssystemet.

For gjenbruk (videresalg av brukte varer) kan selger på nærmere vilkår beregne merverdiavgiften av avansen, som er forskjellen mellom innkjøps- og salgspris. Ordningen er valgfri, dvs. at selger kan velge om beregningsgrunnlaget skal utgjøre avansen eller full utsalgspris. Det er ingen gode argumenter for at denne ordningen skal fravikes for de foreslåtte varegruppene. For reparasjoner er det vanskelig å se noen god begrunnelse for at slike tjenester skal underlegges en særordning i merverdiavgiftssystemet. Det er ikke generelt slik at reparasjon er mer gunstig økonomisk enn nyproduksjon. Det er heller ikke eksterne virkninger her som skulle tilsi behov for offentlige inngrep.

Forslaget vil innebære tapte inntekter til staten som må dekkes inn gjennom økning i andre skatter eller reduserte utgifter, og samtidig skape en rekke avgrensings- og kontrollproblemer. En må f.eks. ta stilling til hva som regnes som reparasjoner og hva som regnes som service, oppgraderinger, rens mv. Det må også tas stilling til hvilke varer som skal omfattes. Avgrensningene vil gjelde i alle ledd i omsetningskjeden.

Finansdepartementet har nylig satt ned en ekspertgruppe som skal vurdere hvordan merverdiavgiften kan utformes enklere og med færre satser enn i dag. Utredningen skal vurdere hvordan dagens merverdiavgiftssystem kan utformes enklere og med færre satser. Grup-

pen skal imidlertid også vurdere om det kan være hensyn som begrunner reduserte satser og nullsatser i merverdiavgiften, for eksempel fordelingshensyn, folkehelse, miljø eller annet. Det skal vurderes om differensiering av merverdiavgiften er egnet for å ivareta hensyns om nevnt, eller om det finnes andre virkemidler som kan være mer målrettet. Ekspertgruppen har frist til 15. mai 2019.

Eventuelle endringer i merverdiavgiften vil bli vurdert i fremtidige budsjetter.

7. Stortinget ber regjeringen i forslag til revidert statsbudsjett for 2019 sette av midler til kommuner for etablering av delingsordninger for verktøy, sports- og turutstyr og andre produkter som er egnet for deling.

Kommunal- og regionaldepartementet og Kulturdepartementet er forelagt dette spørsmålet og svaret er utarbeidet i samråd med dem. I hovedsak vurderes dette som et forslag for å stimulere til et mer bærekraftig forbruk.

I mange kommuner finnes det allerede ordninger, blant annet gjennom idrettslag, hvor det er mulig for barn å låne sportsutstyr som ski, skøyter og lignende. Jeg ser det som svært positivt at dette ivaretas av frivillig sektor. For øvrig er dette et budsjettmessig prioriteringsspørsmål.

8. Stortinget ber regjeringen innføre en rett til å reparere, og jobbe for at denne retten gjelder alle varer som importeres til Norge, og stille krav til at produktet kan gjenvinnes.

Justis- og beredskapsdepartementet er forelagt deler av dette spørsmålet, og viser til at det er noe uklart hva forslaget mer konkret går ut på, men det antas at det knytter seg til forbrukerkjøpslovens regler om forbrukers rett til å velge mellom omlevering og retting når salgsgjenstanden har en mangel. Etter forbrukerkjøpsloven § 29 kan forbrukeren velge mellom å kreve at selgeren sørger for retting av mangelen eller leverer tilsvarende ting (omlevering), men dette gjelder likevel ikke hvis gjennomføring av kravet er umulig eller volder selgeren urimelige kostnader. Selv om forbrukeren verken krever retting eller omlevering, kan selgeren tilby retting eller omlevering dersom dette skjer uten opphold. Dersom selgeren sørger for slik retting eller omlevering i samsvar med loven, kan forbrukeren ikke kreve prisavslag eller heving.

Forbrukerkjøpsloven § 29 har bakgrunn i forbrukerkjøpsdirektivet (direktiv 99/44/EF) artikkel 3 nr. 1 til 4. I Ot.prp. nr. 44 (2001–2002) uttales følgende om den nevnte direktivforpliktelsen (s. 122):

«Direktivet artikkel 3 nr. 3 gir kjøperen rett til selv å velge mellom retting og omlevering dersom den aktuelle befyelsen ikke er umulig eller uforholdsmessig. Er

vilkåret for å kreve den aktuelle beføyelsen oppfylt, kan selgeren dermed ikke avskjære kjøperens rett ved å tilby den andre beføyelsen. Selgeren kan med andre ord ikke avskjære retting ved å tilby omlevering, eller omvendt.»

Det er nylig vedtatt et nytt forbrukerkjøpsdirektiv. Også dette direktivet bygger på en rett for forbrukeren til å velge mellom retting og omlevering.

Våre EØS-forpliktelser innebærer etter dette at det ikke er adgang til å innføre regler i Norge som går ut på at kjøperen ikke kan kreve omlevering, men alltid må kreve retting av mangelen først. EØS-reglene er også til hinder for en regel om at selgeren skal ha rett eller plikt til å reparere varen selv om kjøperen ønsker omlevering.

Krav til at et produkt skal kunne gjenvinnes vil påvirke handelen med produkter fra andre land. Et slikt krav må derfor også vurderes i forhold til EØS-avtalen, WTO-avtalen og andre frihandelsavtaler Norge er bundet av. EØS-avtalen begrenser adgangen til å stille andre krav til produkter enn de som følger av EØS-avtalens egne regler. Dersom vi skal innføre særnorske krav også til produkter fra andre land, stiller både EØS-avtalen, WTO-avtalen og andre frihandelsavtaler vilkår som må oppfylles. Et krav om gjenvinning må ikke være mer handelshindrende enn nødvendig. Om dette vilkåret er oppfylt avhenger blant annet av om gjenvinning ivaretar miljøet minst like godt som andre tiltak som er mindre handelshindrende. Det er ikke uten videre gitt at det vil være tilfelle og det må antas at et slikt særnorsk krav vil skape reaksjoner hos våre handelspartnere. Særnorske krav som dette byr derfor på handelsrettslige og handelspolitiske utfordringer og det vil derfor være mer hensiktsmessig å arbeide for felleseuropeiske krav gjennom EØS-samarbeidet med EU. Dette er også problemstillinger EU er opptatt av gjennom sitt arbeid med sirkulær økonomi og gjennom sitt arbeid med produktreguleringer.

9. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre et forbud mot tilgift i markedsføring, slik at det for eksempel ikke blir mulig å tilby kunder en gratis sykkel dersom de kjøper vaskemaskin eller ny flatskjerm.

Barne- og likestillingsdepartementet, som har ansvar for markedsføringsloven, er forelagt dette spørsmålet. De opplyser at tilgiftsforbudet ble innført med lov om utilbørlig konkurranse fra 1922 og ble videreført i markedsføringsloven da denne ble vedtatt i 1972. Forbudet ble opphevet ved ikrafttreddelsen av ny markedsføringslov i 2009. Opphevelsen skyldes gjennomføringen av direktivet om urimelig handelspraksis (UCP-direktivet 2005/29/EC) i markedsføringsloven. Direktivet totalharmoniserer markedsføringsreglene i EØS-områ-

det. EU-domstolen har slått fast at et totalforbud mot tilgift er i strid med direktivet. Direktivet om urimelig handelspraksis er tatt inn i EØS-avtalen og Norge er derfor forpliktet til ikke å innføre regler i strid med dette direktivet.

10. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å forby produkter med innebygd planlagt foreldelse, slik at det blir umulig å bevisst bygge inn mekaniske og egenskaper i produkter og varer som gjør at de får forkortet livsløp.

Det alt vesentlige av forbrukerprodukter blir importert. Selv om vi hadde full frihet til å regulere produktspørsmål er det usikkert i hvor stor grad utenlandske produsenter ville spesialtilpasse produkter for et marked med begrenset størrelse, som det norske. Dette er også en regulering det ville være vanskelig å følge opp gjennom tilsyn og kontroll.

Som omtalt i pkt. 2 og 8 over er Norge bundet av internasjonale handelsavtaler som begrenser vår adgang til å innføre avgifter eller regler som begrenser handelen med varer fra andre land. Særnorske krav som dette byr derfor på handelsrettslige og handelspolitiske utfordringer. Dette er dermed et område hvor det er mer naturlig å støtte opp under arbeid som eventuelt kommer i EU.

11. Stortinget ber regjeringen fremme en stortingsmelding om Urban Mining, som kartlegger hvor stort potensialet er for økt gjenvinning av metaller i Norge, og foreslå tiltak for å gjenvinne mineraler og metaller som ikke i bruk.

Vi har i dag et velfungerende retursystem for elektronisk og elektrisk avfall (EE-avfall), kasserte kjøretøy og batterier, som sørger for at vi gjenvinner det meste av de metaller som blir kassert som finnes i slike produkter. For annet skrapmetall som oppstår i større mengder er det også et velfungerende marked. Metallavfall som går sammen med restavfall til forbrenning blir tatt ut fra bunnasken, og går i hovedsak til gjenvinning.

Samtidig finnes det en del metallavfall som ligger på deponi som følge av tidligere tiders avfallshåndtering, eller som er tatt ut av bruk uten å bli tatt hånd om, f.eks. i form av etterlatte kabler, skipsvrak, bygg eller installasjoner. "Urban mining" innebærer at deponier, henlagte kabler mv. graves opp for å utnytte metallet. Det økonomiske potensialet ved såkalt "urban mining" er usikkert og varierende. Det er teknisk utfordrende å kartlegge hvilke mengder metaller som kan finnes, og det kan være kostnadskrevende å utvinne dette metallet. Der det vurderes som kommersielt interessant, vil det være næringsaktører som vurderer markedsmulighetene. Jeg kan ikke se at det er grunnlag for å fremme en egen stortingsmelding om dette, men det vil være aktuelt å vurdere dette i en sirkulær økonomisammenheng.

12. Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem forslag til endringer i naturressurslovgivningen for å sikre at denne ivaretar miljøhensyn og krav til en bærekraftig ressursforvaltning.

I lys av forslaget fra representanten tolker jeg spørsmålet til i hovedsak å omfatte regelverk knyttet til forvaltning av naturressurser som fiskeri, marine ressurser, og mineraler. Det er Nærings- og fiskeridepartementet som forvalter regelverket på disse områdene, og spørsmålet er derfor forelagt dem. På generelt grunnlag viser de til at en god og bærekraftig ressursforvaltning er en viktig målsetning bak regelverket på alle disse områdene.

Nærings- og fiskeridepartementet evaluerte mineralloven i 2018 og vil vurdere hvordan denne evalueringen skal følges opp. De viser også til at miljøhensyn og bærekraft for mineraluttak i hovedsak reguleres gjennom plan- og bygningsloven, forurensningsloven og mineralloven.

13. Stortinget ber regjeringen utrede og foreslå en ordning hvor varer og tjenester skal ha en varedeklarasjon som tallfester klimagassutslipp og ressursforbruk slik at forbrukerne blir i stand til å ta miljøvennlige valg.

Generelt ser jeg det som positivt at det fremkommer mer dokumentasjon om varers og tjenesters fotavtrykk i form av klimagassutslipp og ressursforbruk. Virksomheter skal etter miljøinformasjonsloven ha kunnskap om virksomhetens miljøpåvirkning. De skal gi forbrukere informasjon om dette dersom de spør om det. Det gjelder også påvirkning på miljøet som skyldes produksjon eller distribusjon av produkter utenfor Norge, hvis informasjon om dette er tilgjengelig eller kan skaffes fra foregående salgsledd.

Jeg vil likevel peke på at det vil være svært vanskelig å lage en slik varedeklarasjon som tallfester klimagassutslipp og ressursforbruk slik at forbrukerne blir i stand til å ta miljøvennlige valg. Det finnes en del frivillige ordninger, noe som er positivt og bør støttes opp om, men det vil være betydelige utfordringer med å lage en statlig ordning som omfatter alle/mange varer og tjenester. Det vil være for mye usikkerhet knyttet til metodikk, datagrunnlag og forutsetninger for beregninger til at myndighetene bør eller kan ta ansvar for en slik ordning.

Som omtalt i pkt. 2 og 8 over er Norge bundet av internasjonale handelsavtaler som begrenser vår adgang til å innføre avgifter eller regler som begrenser handelen med varer fra andre land. Særnorske krav som dette byr derfor på handelsrettslige og handelspolitiske utfordringer.

Jeg vil samtidig vise til de miljømerkeordningene som finnes, som det nordiske svanemerket, og at det i Granavolden-erklæringen sies at regjeringen vil jobbe for å styrke de internasjonale miljømerkeordningene.